

Evaluatie Meststoffenwet voor een betere kwaliteit van het oppervlaktewater?

Dinsdagmiddag 23 januari jl. vond bij het RIVM in Bilthoven een bijeenkomst plaats, georganiseerd door het Milieu- en Natuur-Planbureau (MNP). Deze was bedoeld om maatschappelijke organisaties te informeren en te horen over de lopende Evaluatie meststoffenwet 2007. Er wordt hierbij naar het verleden gekeken, de zogenaamde ex-post evaluatie, en naar de toekomst, de ex-ante evaluatie. De belasting van het Nederlandse oppervlaktewater met meststoffen uit de landbouw komt hierin aan bod. Echter, de gegevens over de samenstelling van het open water, de analyse hiervan en de geschiktheid van het instrumentarium om deze samenstelling te berekenen leiden volgens G. van den Eertwegh van Waterschap Rivierenland en M. Mul van de Unie van Waterschappen tot discussie over geschiktheid en bruikbaarheid. Verbetering hiervan komt de Nederlandse implementatie van de Kaderrichtlijn Water van de Europese Unie volgens hen ten goede. Hieronder geven zijn uitleg over de tekortkomingen en hoe deze opgevangen kunnen worden.

Waterschappen hebben het RIZA gegevens geleverd in het kader van de CIW-enquête. Deze gegevens worden gebruikt voor de evaluatie van de meststoffenwet. RIZA voert deze evaluatie uit in het kader van de ex-post evaluatie van de meststoffenwet. De gegevens zijn van monsterpunten die waarschijnlijk met name door landbouwwater beïnvloed worden. Meestal, en we denken eigenlijk altijd, betreft de dataset steekmonsters van open water, met de hand genomen, eenmaal per maand en dus twaalf maal per jaar. Het probleem met deze dataset is ons inziens dat hoewel de landbouw, lees het landbouwkundig gebruik van grond in de omgeving en daarmee de bemesting, de metingen van N- en P-componenten beïnvloedt, er andere invloeden en processen zullen zijn die deze dataset vertroebelen ten aanzien van de genoemde landbouwinvloed. Daardoor is deze dataset alleen geschikt om een grove indicatie te geven van de invloed van en daarmee van veranderingen in de belasting door meststoffen op landbouwgrond. Hiermee is de bruikbaarheid van deze data voor de ex-post evaluatie van mestwetgeving en -beleid discutabel. Daarnaast speelt mee dat, naar de toekomst gekeken, de toekomstige (ex-ante) geschatte effecten van de mestwetgeving en het mestbeleid niet heel groot en daarmee duidelijk meetbaar zijn. Dit stelt nogal wat eisen aan een monitoringprogramma, dat in staat moet zijn een nauwkeurig beeld te geven van de effecten van wetgeving en beleid, via maatregelen. Waterschappen moeten hiervoor anders gaan meten en RIZA moet de data anders gaan analyseren.

Het instrument

STONE is een instrument dat sinds de jaren 90 op basis van consensus-modellering van de belasting van open water met meststoffen in de lucht is gekomen met vereende krachten van het RIVM, RIZA, LEI en met name Alterra. Er is veel tijd en geld in het instrument geïnvesteerd. De resultaten ervan

zijn berekende schattingen aangaande de af- en uitspoeling van meststoffen naar het open water vanuit landbouwgrond. Niet meer, en niet minder. De conceptuele benadering van de hydrologie en het transport van nutriënten vanaf het maaiveld, door de bodem naar het open water laat, denken we, ruimte voor discussie en verbetering, maar dat is een kant van de discussie die we nu willen laten voor wat die is. Belangrijker vinden we het te benadrukken dat ten eerste het STONE-instrument niet de samenstelling van het open water qua nutriënten kan berekenen. Hiervoor is meer nodig om dat in kaart te brengen. Te noemen zijn andere N- en P-bronnen die het open water belasten, de hydrologie van het open water en de (bio)chemische processen die zich in het water voltrekken, allen temporeel en ruimtelijk variabel.

Ten tweede maakt het STONE-instrument heden ten dage bij berekeningen geen onderscheid in de bronnen van meststoffen in de landbouwgrond. Te noemen zijn bijv. de atmosferische depositie, netto oxidatie van organisch bodemmateriaal, kwelwater en door de boer toegepaste meststoffen uit de landbouw. De meststoffenwet betreft alleen de laatste bron, als deel van het geheel. Het instrument schiet dus tekort om de samenstelling van open water in te schatten voor de belasting van het water met meststoffen uit de landbouwgrond, ook al worden bijv. retentiefactoren gebruikt om processen in het open water te representeren.

Suggesties voor verbetering

Qua dataverzameling en monitoring kunnen de regionale waterbeheerders samen met het RIZA een monitoringsmethodiek opzetten die wat betreft locatiekeuze, frequentie en manier van monsternamen aansluit bij de berekeningen van het STONE-instrumentarium. Kernwoorden hierbij zijn beheersbare en nauwkeurig kwantificeerbare stofstromen. Bij voorkeur worden kleine gebieden, met een ruimtelijke schaal van maximaal enkele honderden hectares gekozen waarin de

stofstromen goed, lees nauwkeurig, in beeld kunnen worden gebracht. In deze gebieden is de landbouwinvloed overheersend, dan wel kwantificering van andere invloeden of bronnen van meststoffen, hydrologische en chemische processen goed haalbaar. Zo kan een langjarig meetnet opgezet worden op een beperkt aantal kleine landelijke gebieden in Nederland. Dit meetnet zal hydrologische en chemische gegevens opleveren voor systeemkennis en beleidsevaluatie ten aanzien van meststofgebruik en landbouw. De eerste vereiste is dat met de metingen in deze gebieden maatregel-effect-relaties ingeschat kunnen worden met behulp van metingen. Een tweede vereiste is de representativiteit van de gebieden voor andere delen van Nederland. Maar de eerste vereiste is het belangrijkste voor het onderhavige doel, namelijk de evaluatie van de mestwetgeving en beleid. Deze dataverzameling en monitoring valt ons inziens prima in te passen in de KRW-systematiek. Bijkomend voordeel van deze aanpak is dat hiermee bovendien vanuit het oppervlaktewater aansluiting kan worden gevonden bij bestaande monitoringsprogramma's van het RIVM inzake grond- en drainagewater, die vanwege evaluatiedoelinden al jarenlang in de lucht zijn.

De toekomst van het STONE-instrumentarium is momenteel onderwerp van gesprek binnen en buiten de Stuurgroep STONE. Het instrument HEEFT aanpassingen op een aantal terreinen nodig, zowel conceptueel-inhoudelijk als functioneel, naast aanpassingen van de invoergegevens. Recent heeft de oplevering van regionale data uit het instrument de discussie gevoerd of en hoe ermee verder mee te gaan. Het verdient o.i. aanbeveling om de discussie over de toekomst van het instrument en de investeringen die ervoor nodig zijn om het te laten doen wat we wensen dat doet, open en helder te voeren. Samen met de regionale waterbeheerders die willen

Delflandse kust wordt verbreed

dat het gebruikte instrument realistische en correcte/herkenbare cijfers voor het regionale waterbeheer uitrekent. Samen met de beleidsmakers, die een instrument willen hebben om beleid en wetgeving te evalueren, ex-ante en ex-post.

Wie is aan zet?

Zowel het RIZA, de regionale waterbeheerders, als het MNP zijn aan zet ten aanzien van de monitoring van veldsituaties her en der in het land in de genoemde kleine gebieden, die aansluit bij beleidsdoelstellingen en gebruikte instrumenten. We kunnen niet voor alle regionale waterbeheerders spreken, maar zouden de suggestie willen doen dat zij het voortouw nemen in de discussie met het RIZA over de keuze van gebieden en de wijze van meten en bemonsteren. Dat past o.i. bij hun taak. De Stuurgroep STONE is ondertussen aan zet om samen met de probleemhebbers, Rijk en regio, via mestbeleid en samenstelling van open water, te bespreken aan welke eisen een instrument moet voldoen om het geschikt te laten zijn voor regionale analyses van de samenstelling van open water.

Tot slot

We hopen met bovenstaande woorden een bijdrage te leveren aan de samenwerking tussen Rijk en regio, tussen monitoring en modellering en tussen beleid en uitvoering. We nodigen de actoren uit tot meer en betere samenwerking, want samen weten en kunnen we meer. Tenslotte willen we opmerken dat de wijze van monitoring en analyse niet louter een wetenschappelijke discussie moet zijn tussen vakgenoten, maar daarnaast betrokkenheid van de belangengroepen en sectoren vereist. Een methode draagt pas echt bij als er draagvlak is bij diegenen die het ook aangaat.

G. van den Eertwegh, Waterschap Rivierenland
M. Mul, Unie van Waterschappen

Een zeewaartse verbreding van de kuststrook van Hoek van Holland tot Scheveningen is de oplossing voor deze zwakke schakel in de Nederlandse kust. Op 1 februari heeft de verenigde vergadering van Hoogheemraadschap van Delfland ingestemd met het ontwerp-verbeteringsplan waarin deze oplossing is opgenomen.

Het achterliggende land van de Delflandse kust is momenteel veilig dankzij grote zandopspuitingen tussen Ter Heijde en Kijkduin in 2003 en 2004. Maar om de veiligheid ook de komende vijftig jaar te kunnen waarborgen, zijn structurele maatregelen nodig. Het Hoogheemraadschap van Delfland, de provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat, de gemeenten Den Haag, Westland, Rotterdam en deelgemeente Hoek van Holland hebben hiertoe samen plannen opgesteld. Hoogheemraadschap van Delfland

is trekker van het planproces voor de zwakke schakels Delflandse kust en Scheveningen. Van alle verschillende manieren om de Delflandse kust te beschermen, bleek zeewaartse verbreding de beste oplossing. De verbreding voorziet in een extra duinenrij aan de zeezijde van de bestaande duinen. Zo ontstaat een breder duingebied en een gemakkelijker te onderhouden kustboeg. Daarnaast maakt deze verbreding de kust niet alleen sterker, maar ook mooier, volgens de partijen.

Tegelijkertijd met de zeewaartse versterking legt Rijkswaterstaat 35 hectare extra duingebied aan tussen Hoek van Holland en duingebied De Banken. Hier krijgen bijzondere plantensoorten de kans zich te ontwikkelen.

De aanleg van de verbrede kuststrook start in 2008 en gaat naar verwachting drie jaar duren. De kosten van het totale project worden geraamd op 139 miljoen euro.

De plannen voor de zeewaartse verbreding van de Delflandse kust.

